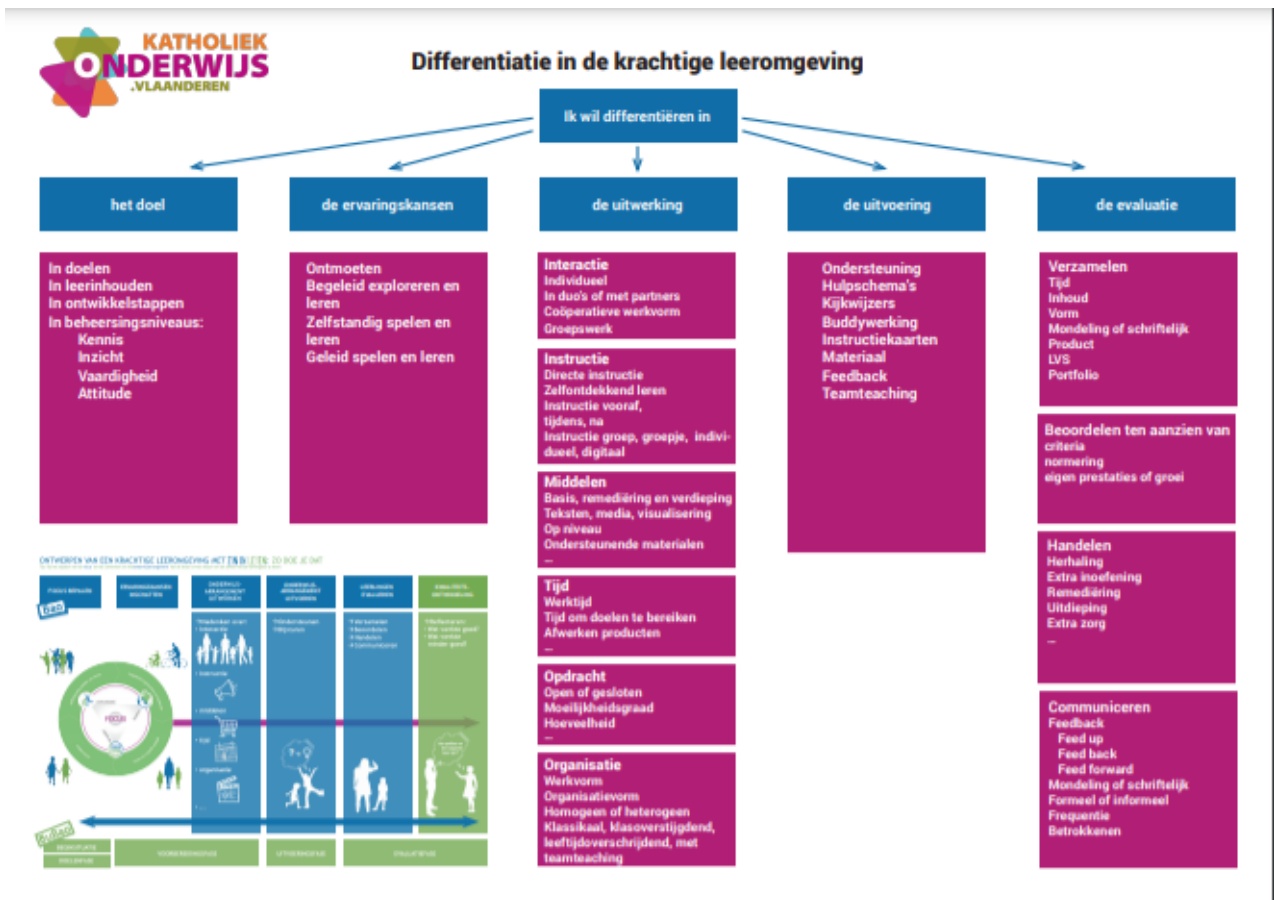

Differentiatie taalontwikkeling Nederlands
2021-05-10

Differentiatie binnen taalontwikkeling Nederlands

1.1 Wat is het (probleem)?

Binnenklasdifferentiatie wil zeggen dat je als leraar proactief, planmatig en positief omgaat met de verschillen in de klas of de groep met het oog op het **grootst mogelijke leerrendement voor elke leerling**. Proactief en planmatig betekent dat je bij het ontwerpen van je onderwijsarrangementen zoveel mogelijk anticipeert en je voorbereidt op wat zich bij het uitvoeren zou kunnen voordoen. Differentiatie doet in de eerste plaats beroep op de leraarvaardigheden en uit zich in de krachtige leeromgeving. Vaak lopen de beslissingen voor de juiste aanpak van de differentiatie over verschillende delen van het schema heen.

In de Onderwijspiegel 2021 (p.34) lees je dat de onderwijsorganisatie nog vaak weinig gericht is op effectieve differentiatie, wat het moeilijk maakt om met zoveel mogelijk leerlingen de doelen te bereiken.

1.2 Differentiatie in de krachtige leeromgeving - voorbeelden

1.2.1 Ik wil differentiëren in het *doel*

We hebben best voor elke leerling hoge verwachtingen. Toch kan de focus bepalen voor de groep, een groepje of een individuele leerling betekenen dat je andere doelen nastreeft of binnen hetzelfde doel werkt aan een andere leerhoud, ontwikkelstap of beheersingsniveau.

1.2.1.1 Voorbeelden

Doel - Ismaël is zes maanden op school vanuit Israël. Waar de andere leerlingen aan de hand van prenten een verhaal schriftelijk vervolledigen (TOsn3) probeer ik samen met Ismaël de prenten in de juiste volgorde te leggen en het verhaal na te vertellen (TOMn2). Ik schrijf in staakwoorden het verhaal voor hem op.

Doel - De leerlingen weten vooraf welke info we willen verzamelen tijdens het bekijken van Karrewiet (TOMn1). De bollebozen uit de klas krijgen de opdracht om deze info af te toetsen met wat er in de kranten geschreven staat (TOsn1).

Leerinhoud - voor Maaike zorg ik bij deze tekst (TOsn1) dat ze schriftelijk enkel vragen oplost waarbij het antwoord letterlijk in de tekst staat (informatie herkennen en selecteren). Ik laat ze de antwoorden in de tekst markeren. De andere vragen bespreek ik mondeling met haar.

Ontwikkelstap - Karim drukt zich nog niet uit in het Nederlands. Daarvoor bied ik hem veel eenledige instructies aan (TOMn1) waarbij hij enkel dingen moet uitvoeren (fysieke reactie).

Vaardigheid - Kenzo drukt moeilijk zijn gevoelens uit (SEgb). In het poppenspel probeer ik hem rollen te geven waarbij heel expliciete gevoelens aan bod kunnen komen (TOMn2).

Interesse of vaardigheid - Leerlingen kunnen kiezen tot welk product ze komen bij een opdracht: infographic, tekst, PowerPointpresentatie, poster, een filmpje.

1.2.2 Ik wil differentiëren in de *ervaringskansen*

Elke leerling heeft baat bij de verschillende ervaringskansen. In sommige onderwijsarrangementen kunnen die telkens aan bod komen, maar je kan er ook voor kiezen om te differentiëren naar aanleiding van bepaalde taken.

1.2.2.1 Voorbeelden

In de leeslessen doe ik de leesstrategie 'samenvatten' als leraar voor (model). Daarna doe ik het samen met de leerlingen, waarna ze in duo's aan de slag gaan. In de laatste alinea maakt elke leerling zelf een samenvatting aan de hand van een schema (= 4 ervaringskansen).

Voor sommige kleuters herhaal ik het voorgelezen verhaal interactief in het kleine groepje(TOsn2). Dat geeft de gelegenheid om erover in interactie te gaan en enkele moeilijke woorden te verduidelijken (geleid leren).

In de bouwhoek lezen sommige kleuters de bouwplannen zelfstandig(TOsn1 en IVzv4). Met Oscar speel ik mee, wat me de kans geeft om in interactie te gaan en ondersteuning te bieden bij het 'lezen' van de plannen (begeleid).

Ik vraag aan Klara of ze samen een spel wil spelen met Ansu, dat geeft kansen tot interactie en gesprek(TOMn3) voor hem (ontmoeten).

De instructie-onafhankelijke leerlingen maken bij aanvang van de les een spellingtoets. Op basis daarvan maken ze verdiepende oefeningen (TOtn2). Ze zoeken de moeilijkheden op via het instructiefilmpje, het onthoudboekje of via een medeleerling (zelfstandig of begeleid leren).

Bij het oplossen van het probleem van de week mogen Sara, Tibo, Ilias, Gladys en Nico gedurende de week aan de slag met het bronnenmateriaal dat in de klas voorhanden is. Ze mogen de computer gebruiken of op zoek gaan naar extra materiaal in de schoolbib. Tijdens het hoekenwerk, wanneer juf Anne als co-teacher in de klas is, gaan de leerlingen van 'Beren, tijgers' in kleine groep op zoek naar antwoorden op het probleem. Zelf neem ik Max, Rosa, Valentino en Roxanne onder mijn hoede, wij onderzoeken samen het bronnenmateriaal.

1.2.3 Ik wil differentiëren in de uitwerking

In functie van het doel en de gekozen ervaringskans(en) plan je in je uitwerking proactief hoe je inspeelt op de verschillen. Dat kan op meerdere vlakken: in de interactie, in de instructie, door de aangeboden middelen, de aangeboden tijd, de opdrachten en de organisatie.

1.2.3.1 Voorbeelden interactie

In elk arrangement maak ik gebruik van een eenvoudige coöperatieve werkvorm zodat leerlingen in alle veiligheid kunnen nadenken en oefenen op datgene wat ze lezen, zeggen, schrijven, beluisteren. Dat geeft vertrouwen (TOtg4).

In veel schrijfflessen laat ik de leerlingen per twee schrijven. Dat leidt tot meer interactie en feedback op elkaars werk. Leerlingen met minder ideeën, genereren zo ook ideeën via hun schrijfmaatje (TOsn3).

Ik laat de kleuters vaak samen spelen aan de verteltafel. Minder taalvaardige leerlingen kunnen zo mee genieten van het herhaalde verhaal (TOsn2 en TOMn3).

Als Pedro vertelt, probeer ik hem spreekansen te bieden door de juiste vragen, door uit te breiden, door iets te laten herhalen ...

...

1.2.3.2 Voorbeelden instructie

In de spellingles leren we expliciet de moeilijkheden aan. Vooral spellingzwakke leerlingen hebben daar veel baat bij. Ze horen bv. het onthoudwoord, zien het woord, verklanken het, duiden de spellingmoeilijkheid aan en schrijven het op zonder het woord te zien (TOtn2).

De sterke leerlingen geef ik in de taalbeschouwingsactiviteit een tekst met veel werkwoorden. Ik laat ze zelf ontdekken welke de gemeenschappelijke kenmerken zijn tussen alle persoonsvormen en welke de verschillen (TOtn2)

De leerlingen maken gebruik van de communicatievragen (TOtn1) binnen lezen. Sommige leerlingen doen dat in een groepje met mij aan de instructietafel.

Sam geeft morgen een spreekbeurtje over zijn favoriete hobby, dansen. Samen overlopen we nog eens de verschillende zaken en handelingen die hij wil tonen.

...

1.2.3.3 Voorbeelden middelen

De gekozen themawoorden maak ik ook visueel op het themabord, vooral voor de minder taalvaardige leerlingen (TOtn2).

De leerlingen maken in de spellingsles (TOtn2) alle basisoefeningen. Behalve de instructie-onafhankelijke leerlingen, die na de begintoets eventueel enkel de verdiepende oefeningen maken.

Elke leerling mag na het duo-lezen 10 minuten vrij lezen in een boekje net op of boven haar niveau (TOsn2).

Bij het navertellen van het verhaal geef ik de kleuters zoveel mogelijk attributen uit het verhaal om hen te ondersteunen.

Op de lettermuur mogen de minder taalvaardige leerlingen nog extra prenten hangen van woorden met de letter 'k'.

De leerlingen maken gebruik van het algoritme van de werkwoorden zolang ze daar zelf nood aan hebben. Leerlingen die teveel fouten maken zonder algoritme, moedig ik aan het opnieuw te gebruiken (TOtn2).

Om de beurten in goede banen te leiden, gebruik ik een vertelstok in de kring. Zo bewaak ik de beurten en zorg voor spreekruimte voor alle leerlingen.

We merken op dat er enkele 5-jarige kleuters verschillende letters kennen en de smaak te pakken krijgen van lezen. We gaan op zoek naar extra materiaal voor de boekenhoek.

Tijdens de schrijfpdracht werken enkele leerlingen aan de computer, anderen in duo en enkele bij de juf. De fase van het 'reviseren' is aangebroken, de leerlingen aan de computer maken zo kennis met de spellingscontrole van Word, de duo's mogen natuurlijk hun spellingsmaatje van de werkboek gebruiken, maar worden ook uitgenodigd om het Groene boekje te gebruiken, ze kunnen kiezen tussen de papieren en de digitale versie.

1.2.3.4 Voorbeelden tijd

Voor een deel van de leerlingen voorzie ik extra leestijd. Dat betekent dat ze driemaal per week extra lezen via een bepaalde methodiek, bv. RALFI.

Elke dag voorzie ik voor enkele kleuters 10 minuten extra oefening en interactie rond de schooltaal die aan bod gekomen is in bepaalde activiteiten. Ik doe dat aan de hand van spelletjes, spel, bijkomende oefeningetjes, prenten...

In het laatste jaar van de kleuterschool voorzien we voor sommige kleuters klank- en letteroefeningen gedurende 10 minuten per dag met behulp van een extra leraar.

Om de voorkennis van enkele kleuters te verbreden, plannen we pre-teaching door in kleine groep het BC vooraf al eens te verkennen en te brainstormen vanuit hun specifieke leefwereld. We reiken hen beelden/materialen aan die ze tijdens de activiteit in de klas bij de hand kunnen nemen. Op deze manier werken we aan een hogere betrokkenheid en veiligheid voor sommige kleuters.

1.2.3.5 Voorbeelden opdracht

Bij de leesopdrachten maken sommige leerlingen enkel de gesloten vragen schriftelijk. De andere vragen lossen ze mondeling op.

Ik daag de sterke leerlingen uit om de verhaallijnen van hun schrijfwerk nog uit te diepen en het verhaal langer te maken dan wat het nu is.

In de taalbeschouwingsles laat ik sommige leerlingen werken met zelfgekozen zinnen. Wat lukt wel en wat niet?

Voor de spreekopdracht na de openluchtklassen kunnen de leerlingen kiezen aan wie ze hun verslag zullen overbrengen, aan de leerlingen van de andere klassen die volgend jaar op uitstap zullen gaan, aan de leraren tijdens de middagpauze, of aan ouders op het einde van de schooldag.

In de winkelhoek voorzie ik scenariokaarten en themadozen om de woordenschat van de kleuters te stimuleren en te verrijken. Deze bevatten spelimpulsen die dicht aansluiten bij de eigen leefwereld, maar ook een aantal impulsen die een nieuwe context binnen brengen.

1.2.3.6 Voorbeelden organisatie

Maarten heeft meer tijd nodig om de schrijfopdracht af te werken. Issa geef ik meer leestijd. Saartje heeft nog nood aan een extra instructie voor het spellingprobleem van deze week. Daarom heb ik elke week een bloktijd voorzien voor individuele, gedifferentieerde werktijd in contracten of in hoeken.

Ik laat alle leerlingen (6-7-8 jaar) elke dag 20 minuten samen lezen in homogene duo's. Ze lezen om de beurt een bladzijde. De ene leerling wijst aan, de andere leerling leest.

Elke leerling krijgt gedurende de week de kans om individueel 15 minuten te oefenen met het softwareprogramma bij de methode. Ik pas de oefeningen aan per leerling.

...

1.2.4 Ik wil differentiëren in de **uitvoering**

Vanuit de vooropgezette uitwerking van het onderwijsarrangement kan je ervoor kiezen om gepaste ondersteuning te bieden in de uitvoering. Daarmee hield je in de uitwerking al rekening, maar soms beslis je dat ook tijdens het onderwijsarrangement.

1.2.4.1 Voorbeelden

In het thema wonen speel ik met een groepje minder taalvaardige leerlingen op het einde van het BC een memory met de gekozen themawoorden (intentioneel woordenschatonderwijs) (TOtn2).

De leerlingen mogen een deel van hun spelling- en schrijfwerk of in een bepaalde tijd steeds nakijken, met behulp van het Groene Boekje.

In een gesprek met de kleuters help ik ze verwoorden door de vraagstelling wanneer nodig steeds geslotener te maken, zodat ze minder taal nodig hebben indien het te hoog gegrepen is anders.

In mijn feedback aan Ellen let ik erop dat we eerst focussen op het aantal woorden dat ze juist las, waarna we samen zoeken naar voorbeelden hoe we de fouten kunnen verbeteren.

Brahim maakt weer meer fouten als we alle woordsoorten bij elkaar brengen in een oefening. Ik geef hem een onthoudbladzijde waarin hij kan opzoeken hoe de woorden herkenbaar zijn in tekstjes.

Bij het lezen van een informatieve tekst laat ik de leerlingen per twee samenwerken. Ze krijgen daarbij drie kleine gespreksopdrachten bij de tekst. Op die opdrachten komen ze straks terug in een groter groepje.

In de uitvoering van de schrijflessen kiezen we er vaak voor om met twee leraren samen les te geven, dat maakt de interactiekans en schrijfondersteuning groter. Gelukkig hebben we enkele ondersteunende leraren daarvoor.

Tijdens het verwerken van de tekst merk ik dat sommige duo's moeite hebben met de opdrachten. Ik hergroepeer en laat ze per 3 samenwerken.

Tijdens de voorbereiding van de spreekopdracht ervaar ik dat ik elk groepje moeite heeft om de info te ordenen. Ik beslis om deze oefening klassikaal op de nemen.

Ik maak gebruik van de adaptieve software die de leermiddelenmaker aanreikt.

1.2.5 Ik wil differentiëren in de evaluatie

Afhankelijk van alle aspecten uit de krachtige leeromgeving, kan het aangewezen zijn ook te evalueren vanuit een gedifferentieerd perspectief. Dat hangt samen met de leerling, de context en het doel, de ervaringskans, de uitwerking en uitvoering. Die gedifferentieerde evaluatie kan zich uiten in het verzamelen, in het beoordelen, het handelen en/of communiceren.

1.2.5.1 Voorbeelden

Ik zie dat Joost nog worstelt met het schriftelijk beantwoorden van vragen. Om die reden laat ik hem de vragen van sommige opdrachten ook mondeling beantwoorden, zodat ik weet wat hij echt inhoudelijk beet heeft.

Ik vraag mijn leerlingen duidelijk en zonder fouten te schrijven in schriftelijke antwoorden, maar als het antwoord dat niet echt vereist, heeft een fout geen gevolgen voor het al dan niet goedkeuren van een antwoord.

Ik geef een schrijfwijzer bij de schrijfoopdrachten. Leerlingen schrijven per twee en kunnen elkaar feedback geven aan de hand ervan. Voor de revisie van het werkje, geeft ook ik feedback. Na het herschrijven geeft ik tot slot een beoordeling aan de hand van de criteria.

Ik geef sommige leerlingen meer tijd om bepaalde taken af te werken. Dat geeft hen rust en vertrouwen.

In een schrijfportfolio kan ik nagaan welke vooruitgang elke leerling boekt ten aanzien van vorige schrijftaken.

Ik beoordeel de gesprekken die leerlingen voeren aan de hand van een kijkwijzer. Zo zie ik de evolutie die ze doormaken en kunnen we aandachtspunten afleiden voor de groep en/of de individuele leerling.

In de beeldvorming van sommige kleuters ga ik na welke spreektaken gemakkelijker verlopen dan andere. Sommige kleuters observeer ik doelgericht aan de hand van een observatieformulier.

We maken een analyse van de LVS spelling. Op basis daarvan voorzien we extra tijd en instructie voor sommige leerlingen. Een spellingprobleem dat voor veel leerlingen aan de oppervlakte komt, bouwen we opnieuw in een lessenreeks in.

Voor de 5% meest zwakke lezers voorzien we een extra aanbod. Dat wordt ingericht door een extra juf. We kiezen die leerlingen op basis van alle evaluatiegegevens.

Na de observatie van het lezen, geven we ouders via filmpjes voorbeelden van hoe ze het lezen kunnen oefenen thuis. Sommige ouders vragen we dat zeker te doen, al dan niet met extra ondersteuning van onze kant uit.

Ik bied voor sommige leerlingen een aanzet van schema aan waarmee zij verder aan de slag gaan om de tekst te schematiseren.

1.3 Differentiatie in onderwijsarrangementen - voorbeelden

Uiteraard speelt differentiatie vaak gelijktijdig op verschillende aspecten van de krachtige leeromgeving. In die zin zijn de verschillende elementen niet te onderscheiden. In de volgende voorbeelden van arrangementen vind je differentiatie terug:

Mondelinge taalvaardigheid - interactie:

<https://zill.katholiekonderwijs.vlaanderen/#!/bib/cfbee0ba-2aa9-442e-bca0-b92aa3145fa3>

Mondelinge taalvaardigheid - interesse - ervaringskans:

<https://zill.katholiekonderwijs.vlaanderen/#!/bib/cfbee0ba-2aa9-442e-bca0-b92aa3145fa3>

Talige grondhouding - middelen: zie illustraties op deze pagina:

<https://zill.katholiekonderwijs.vlaanderen/#!/bib/illustraties?goal=7d529631-6338-41b1-9aaf-3080b4f5c198&field=1cf21459-4e13-4def-bb49-66737234908e&theme=473e1b9e-e0aa-454c-accd-84909bcd7252&from=7d529631-6338-41b1-9aaf-3080b4f5c198>

Schriftelijke taalvaardigheid - ondersteuning:

<https://zill.katholiekonderwijs.vlaanderen/#!/bib/df681380-90ec-409d-a052-0c8f216abda7>

Schriftelijke taalvaardigheid - opdracht of product:

<https://zill.katholiekonderwijs.vlaanderen/#!/bib/df681380-90ec-409d-a052-0c8f216abda7>

Taalbeschouwing - organisatie: <https://zill.katholiekonderwijs.vlaanderen/#!/bib/1a41e938-3d6f-4acb-b1a8-08e116ae51a0>